

рата. (Шведско, совјетско, чехословачко право). У његовом систематском приказу парничног поступка из 1957. често се среће упоредноправни осврт.

Као истакнути теоретичар, као правник са врло изошгреним осећањем за здрава решења и као добар познавалац процесноправних система који су остали на снази у нашој земљи после Првог светског рата, па и других процесноправних система, проф. Џуља је учествовао у припремама за доношење јединствених процесних закона у предратној Југославији, а исто тако и Закона о парничном поступку од 1956.

Утицај проф. Џуље на формирање процесноправне мисли у нашој земљи био је врло значајан. Од њега су учили не само они који су слушали његова предавања и спремали испите по његовим делима, него и други наши правници који су у тим делима тражили одговор на замршена питања у области грађанског процесног права. А таквих правника било је много. Нека је слава професору Срећку Џуљи.

Б. Познић

ПРОФ. ДР МИХАИЛО СТУПАР

На дан 18 VI 1969. године преминуо је у Загребу, на путу из Копенхагена. један од истакнутих југословенских цивилиста и најпознатијих стручњака за социјално право, др Михаило Ступар, редовни професор Правног факултета у Београду.

Проф. Ступар родио се у Хибингу (Hibbing) у САД 29. IX. 1918. године, камо су му родитељи, сиромашни земљорадници из села Џеваре крај Санског Моста, у Босанској Крајини, отишли у печалбу. После свршетка Првог светског рата, 1920. године вратио се са родитељима у родни крај. Основну школу завршио је у Санском Мосту, а гимназију са великом матуром, са одличним успехом, у Бихаћу 1938. Од своје петнаесте године издржавао се и школовао сам, дајући часове богатијим ђацима. На Правни факултет у Београду уписао се 1938. Укључио се у напредни студентски покрет и активно радио у студентским организацијама. Рат је прекинуо његове студије. Време окупације, до половине 1942., провео је у Београду, где је илегално политички радио. Због прсвале и опасности да буде ухапшен побегао је у унутрашњост Србије, у Трстеник. Запослио се као васпитач и бачки инструктор у бачком гимназијском дому у Врњачкој Бањи, где је остао до средине 1943. Потом је прешао у Аранђеловац, радећи исте послове, и ту остао до ослобођења. За све то време помагао је НОП. Октобра 1944. ступио је на рад у Повереништво за социјалну политику НКЈОЈ-а у Београду, где је, радећи на организационо-инструкторским пословима социјалног старања о омладини, остао до 1947. године. Тада се разболео и леčio, делимично и у Швајцарској (Лејзен), све до друге половине 1948. По оздрављењу наставио је студије на Правном факултету у Београду и дипломирао 1949. Крајем 1949. године постављен је за млађег правног референта, а крајем 1950. (14. XI) изабран је и потврђен за асистента Правног факултета у Београду на катедри за грађанско право. Школску 1954/55. провео је на специјализацији у Европском универзитетском центру у Нансију (Nancy), у Француској где је стекао и диплому овог Центра. Докторат правних наука стекао је на Правном факултету у Београду, 1956. године, одбранивши са успехом докторску дисертацију: „Правни послови малолетника, нарочито правни послови за које се захтева сагласност трећег”. За доцента Правног факултета у Београду за предмет Грађанско право изабран је 31. X 1956., за ванредног професора 2. XII 1960, а за редовног професора на истом факултету 29. VI 1966. године.

Друштвено-политичка активност проф. Ступара била је веома обимна и запажена. Он је активно учествовао у раду бројних друштвено-политичких организација и обављао многобројне функције. Био је секретар основне организације СКЈ наставника Правног факултета, члан Факултетског комитета СКЈ Правног факултета у Београду, члан Универзитетског комитета СКЈ Београдског универзитета, члан Југословенског националног одбора за социјални рад, члан Правног савета Извршног већа Србије, председник Комисије за правне науке Савезног савета за координацију научних истраживања, директор Међународног универзитетског центра за друштвене науке Београдског универзитета, продекан Правног факултета у Београду, члан Савезног одбора Савеза инвалида рада Југославије, члан Извршног одбора Међународне федерације инвалида рада, члан Савезног савета за здравље и социјалну политику, члан редакције часописа „Социјална политика“, директор Института за социјалну политику СР Србије итд. Као друштвено-политички радник и познати стручњак био је делегат Савеза бораца Југославије на више међународних састанака, члан Правне комисије Међународне федерације учесника покрета отпора, члан групе стручњака ЕКОСОК-а за област социјалне политике. Поред тога биран је и у представничка тела. Био је посланик Социјално-здравственог већа Скупштине Социјалистичке Републике Србије и Савезне скупштине. За свој рад и залагање одликован је од стране Председника СФРЈ Орденом заслуга за народ са сребрним зрацима и Орденом заслуга за народ са сребрном звездом.

Пок. проф. Ступар је био одличан и вољен наставник, увек спреман да разуме и помогне своје студенте. Он је такође био познат и истакнут научни радник. Његов рад се претежно кретао у правцу обраде социјалних права, схваћених у ширем смислу. Та његова наклоност се показивала и у његовим радовима из других области, посебно из низа чланака из области породичног и наследног права. Она је дошла до изражаја и у његовој докторској дисертацији „*Правни послови малолетника, нарочито правни послови за које се захтева сагласност трећег*“, у којој је он проучавао „метод асистенције као метод заштите малолетника“, другачије речено. Положај малолетника који су већ довољно зрели да могу лично да учествују у правном промету, али им је још увек потребна помоћ њихових законских заступника и органа старатељства, јер иако у правном промету учествују лично, они не могу учествовати самостално.

Као наставник Грађанског права, проф. Ступар је поред више чланака и мањих радова из шире области грађанског права објавио и два значајнија рада: уџбеник „*Грађанско право — општи део* („Савремена администрација“, Београд, 1962. стр. 182) и *Зборник грађанских законика старе Југославије* („Савремена администрација“, Београд, 1961). Његов уџбеник се посебно одликује расправљањем на оригиналан начин многих и често дискутованих питања у грађанском праву, као што су: предмет и метод грађанског права објекти субјективних грађанских права, и с тим у вези класификација субјективних грађанских права, правна лица, њихово место и улога у социјалистичком друштву. Ступар је аргументовано заступао становиште да се предмет грађанског права не може свести искључиво на робно-новчане односе. Мада су они најважнији део друштвених односа које грађанско право регулише. Посебно је успела његова анализа везе између друштвене својине као основне категорије социјалистичког друштва и правног лица у грађанском праву. Правна лица у социјалистичком друштву и у социјалистичком праву имају за функцију да обезбеде, увећају и очувају друштвену својину, да повећају економску активност непосредних произвођача, ради развијања што потпунијих социјалистичких друштвених односа. Правно лице је нужна правна карика ка потпуном и стварном демократском самоуправљању грађана социјалистичке заједнице. Без правних лица социјалистичко грађанско право и грађанскоправни односи не би могли да постоје. Она су нужна последица постојања друштвене својине и још увек делујућег закона вредности, робне размене и сл., наравно имајући

у виду промене које су наступиле у функцији и природи саме робе и робне размене.

Несумњиво највећи научни допринос пок. проф. Ступара је у постављању и изградњи система социјалног права и социјалне политике у нашој земљи. У тој области он је творац низа оригиналних поставки и схватања, што га је учинило једним од најпознатијих стручњака у овој области не само у нашој земљи већ и у иностранству. Поред бројних чланака у нашим стручним и научним часописима (*Социјално право као посебна правна дисциплина*, Наша стварност, 1956. 9; *Предмет социјалног права*, Анали Правног факултета у Београду, 1959, 1; *Савремена схватања о социјалном праву*, Анали Правног факултета у Београду, 1958, 2; *Социјални случај*, Социјална политика, 1958, 10; *Начело „према раду“ и право социјалног осигурања одн. обезбеђења*, Анали Правног факултета у Београду, 1961. 2—3; *Социјална политика и Преднацрт Устава*, Наша стварност, Београд, 1963, 2; *Тезе за један покушај систематизације социјалних права човека и грађанина*, Анали Правног факултета у Београду 1963. 1—2; *Начелни и практични аспекти солидарности и узајамности у социјалном осигурању СФРЈ*, Социјално осигурање, 1966. 1; *Социјална акција у условима друштвене реформе*, Привредно-правни приручник, 1965, 1; објавио је и серију написа из области социјалног права и социјалне политике у нашој дневној и периодичној штампи. Међутим, у овој области несумњиво су најзначајније његове објављене књиге: *Социјално осигурање ФНРЈ*, Београд, 1962, стр. 200. *Систематизовани приручник нормативних аката органа самоуправљања у социјалном осигурању, начелних мишљења и правних схватања одељења за управне спорове Врховног суда Југославије и судске праксе Врховног суда Југославије и врховних судова социјалистичких република из области социјалног осигурања*, Београд, 1963, стр. 1400, а нарочито *Социјална политика*, Савремена администрација, Београд, 1960. стр. 402 и *Социјална политика*, Рад, Београд, 1963, стр. 500. *Социјална политика* је систематско дело које садржи све битне поставке једне нове научне и наставне дисциплине (Социјално право и социјална политика). Оно што посебно одликује ово дело, нарочито његово друго издање, јесте допринос аутора објашњењу друштвено-економских основа социјалног права и социјалне политике наше земље, везујући их за расподелу дохотка у социјализму, развитак производних снага, преображај породице и породичних односа, положај жене у социјализму, специфичну југословенску демографску структуру и тенденције њеног кретања са посебним освртом на радничку класу. Томе треба додати и веома успешно расправљање питања система социјалног права, извора социјалног права, друштвеног самоуправљања у области социјалног права, а посебно проблем социјалног права у федеративним државама, где је дата не само анализа наших позитивних правних и уставних решења, већ и успео упоредни приказ и анализа социјалних права у другим федеративним државама.

Смрћу проф. Михаила Ступара наша наука је изгубила једног зрелог научног радника, Београдски универзитет одличног наставника, а наше друштво изванредног борца за остварење прогресивних идеја.

Нека је слава професору др Михаилу Ступару!

В. Бакић